

קול צופיד

מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

תולדות - תש"ס - מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

השיעור לעילוי נשמת :

מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

פרשת השבוע : תולדות

השיעור נמסר ע"י הרב מרדכי אליהו זצוק"ל, בשנת תש"ס.

הלכות קידוש

משא ומתן עם גויים

אבימלך ופלשטים זכו לטובה רבה. למעיינות מים ואילנות נותנים פירות. ומעת שגרשו את יצחק מארץ פלשטים יבשו המעיינות והבארות והאילנות לא עשו פירות, ידעו שהכל נעשה בזכות יצחק אבינו ע"ה עיין תרגום יב"ע פרק כ"ו פסוק כ"ח - וע"כ הוא ומרעיו הולכים לבקש מיצחק אבינו שיחזור לגור במקומם לאחר שגרשוהו בטענה שהם לא עשו לו כל רע אלא אדרבה היטיבו עימו "ונשלחך בשלום" וכדברי חז"ל כל טובם וטובתם היא שלא הרגו את יצחק אבינו. ובוזה הם משתבחים. וחשובים בעיניהם עיין במשל אריה שעמד עצם בברונו.

ותקיפתו של יצחק היא הוראה לדורות למנהיגי ישראל, "מדוע באתם אלי" "ואתם שנאתם אותי" הרי אני לא עשיתי לכם רע. בארות חפרתי ובאתם עלי בעלילות רשע, פשוט יש לכם שנאה כלפי ללא כל סיבה. עתה אתם באים מי יודע מה החשבון שלכם. כך אומר "אזרח גר" למלך פלשטים. שידעו לא להתרפס ולא להכנע לגויים, אמנם יש לכבד אותם אך לא להתנהג בכפפות של משי.

הם מנסים לעשות משא ומתן למשוך אותנו ובינתיים לסחוט עוד ועוד דברים. עלנו ללמוד מגבורתו של יצחק אבינו ע"ה שהיה סמל ומופת לא להתרפס כי אם לעמוד איתן על כבוד עם ישראל וארצו עיין אורח"ח כ"ו פסוק כ"ז.

קול יעקב וידי עשוי

בברכה שניתנה ליעקב אבינו חזר יצחק ואמר בפני עשוי - "גם ברוך יהיה" כ"ז, ל"ג ועשוי בוכה וצועק "הברכה אחת היא לך". יש אנשים שאינם שומרים תורה ומצוות אבל מקפידים לקבל ברכות מרבנים וצדיקים. אם מאמינים בברכות והן מתקיימות מפני שהצדיק שומר דרכי ה', וגם הם צריכים לקיים תורה ומצוות. זה מעשה עשוי! מה אתה צועק? אומר יצחק לעשוי: בתחילה חשבתי שאתה הצדיק מבין שניכם שצדת אותי בפיך בשאלות כיצד מעשרין את התבן? כיצד מעשרין את המלח? ועל יעקב חשבתי שהוא סתם איש תם ואולי חסר תועלת ופתאום גיליתי שנכנס יעקב עם "קול יעקב" דברי תורה וחיידושים, גדול בתורה! ולא עוד אלא שהריח עמו ריח גן עדן!

ולא עוד אלא כשביקש ממנו יין לארבע כוסות ויעקב לא היה בידו - זימנו מן השמים יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית שנוכה לטעום ממנו מיד עם בוא משיח צדקנו ועיין לתרגום יב"ע פסוק כ"ה. ועיין בדעת זקנים ובעלי התוס' שם שמלאך מיכאל הביא לו מגן עדן. ועיין בזה"ק שיעקב אבינו מזג את היין במים להכניס חסד בתוך הגבורה. וע"כ אומרים בלשם יחוד שחבר בעל הבא"ח "דרמא ליה מיא ביינא". אך יצא יצא יעקב ונכנס עשוי כתוב "ויחרד יצחק חרדה גדולה עד מאוד".

"שראה גהנם פתוחה מתחתיו" עיין רש"י שם שני נגודים, ריח בגדי יעקב כחל תפוחין קדישין ריח גן עדן תענית כ"ט, ועיין תרגום יב"ע בפסוק כ"ז שהריח ריח קטורת, שותה יין מגן עדן. עם ריח

טוב, שומע ד"ת מיעקב "הקול קול יעקב" ופתאום בא עשוי עם גהנם ששם נשרפים הרשעים וריחם נודף, ויש גהנם של צואה רותחת כל זה בא עם ריח ביאוש לפני יצחק מיד אחרי ריח גן עדן של יעקב. אמר מיד יצחק אבינו ע"ה "גם ברוך יהיה" וכיום רבים רודפים אותנו חיים בגשמיות וברוחניות. ואין כוחנו אלא בפה הקול קול יעקב. אם יש קול תורה אין ידי עשו וידי ישמעאל. וכל קרני רשעים אגדע תרוממנה קרנות צדיק, וישראל עושה חיל. והקב"ה יחדש לנו את החודש הזה לטובה ולברכה ולשמועות טובות ולגשמים בעתם אכ"ר.

דיני קידוש במקום סעודה

הגמרא במסכת פסחים דף ק' ע"ב וק"א ע"א מביאה מחלוקת בין רב לשמואל, בענין קידוש במקום סעודה, בדרך כלל, יש כלל הלכתי שבממונות הלכה כשמואל ובאיסורים הלכה כרב עיין בכורות מט: . והחיד"א ע"ה רמז זאת בפסוק "אריזן - מלך אלסר", רב נקרא בגמרא אבא אריכא כי היה ארוך בדורו עיין רש"י חולין קלו: ונדה כד: , ומלכותו ניכרת באיסורים שהלכה כמותו. אולם בענין הקידוש ההלכה היא כשמואל, כי אמוראים רבים -, רב הונא, רבה, ואב"י סוברים כשיטתו עיין תוס' שם ד"ה ידי.

שיטת רב

לדעת רב אין חיוב קידוש במקום סעודה דוקא ועל כן יכול לקדש בבית הכנסת ולאכול בבית, אך לדעת שמואל אין קידוש אלא במקום סעודה.

אמנם לדעת רב ידי קידוש יצא ואותם שקידשו בבית הכנסת ולא אכלו, יצאו יד"ח ואין חיוב לקדש שוב בבית, אך ידי ברכת היין לא יצאו לכן, אם רוצים לשתות יין בביתם יצטרכו לברך שוב בורא פרי הגפן, אך לדעת רבי יוחנן יצא גם ידי יין - ולא יברך שוב בורא פרי הגפן וכדברי הרשב"ם "שאין צריך לחזור ולברך על היין שבתוך הסעודה שהרי לא הסיח דעתו ביציאתו מבית הכנסת שעדיין דעתו לאכול ולשתות בביתו" וזה מדובר ששתה רביעית בבית הכנסת.

ובענין זה דעת השולחן ערוך שאדם שאכל במקום מסוים ולא ברך ברכת המזון והולך למקום אחר, יצטרך לברך ברהמ"ז, ולטול ידיים ולברך שוב ענט"י, המוציא וכו' אבל הרמ"א סובר שימשיך לאכול ללא ברכה עיין שו"ע סי' קע"ח סעי' א' ב' ה'.

ואע"פ שבדרך כלל הספרדים פוסקים כמרת מ"מ משום סב"ל לכתחילה אין לאכול בשני בתים אך אם עשה כן, לא יברך משום סב"ל וינהג כהרמ"א. ואפי' אם אכל משבעת המינים שיעור והלך לבית אחר הדין כן. עיין בא"ח בהעלותך אות ב' ג' ועיין תוס' פסחים ק"א ע"ב ד"ה אלא, וד"ה כשהן .

שיטת שמואל

לדעת שמואל מי שקידש בבית הכנסת לא יצא ידי קידוש כי אין קידוש אלא במקום סעודה "ואם קידש ולא סעד לא יצא ידי קידוש" רש"י והרשב"ם והיינו שלא שתי רביעית יין או שתי רביעיות תלוי בשיטות הפוסקים בבית הכנסת, כי אם שתי הרי זה כמו סעודה ונחשב קידוש במקום סעודה. וכן אם אכל מזונות שיעור כדלהלן. ומדוע עושים קידוש בבית הכנסת לפי שמואל? בשביל האורחים שנמצאים בבית הכנסת ואוכלים שם.

ולכן בימינו שאין אורחים שאוכלים בבית הכנסת, לא עושים קידוש בבית הכנסת.

ומרת פסק בשו"ע סימן רס"ט שמנהג ארץ ישראל שלא לקדש בבית

קול צופיך

מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג הַמְקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הַרְבֵּי מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

תולדות - תש"ס - מאת מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

זמן רב יצא יד"ח וכן אם חשב לאכול לאחר זמן ואכל לאלתר יצא יד"ח. ועכ"ז כתב שם הבא"ח מאחר ויש בזה מחלוקת אפי' אם קידש ע"ד לאכול לאחר זמן, יקדש שוב בלי שו"מ ואם הוא בקידוש הלילה יקדש בלי שם ומלכות ויהרהר בלבו קודם ברכת המוציא ובקידוש היום אין בעיה כיון שרק מברך בורא פרי הגפן מחדש וכ"ז באופן שלא שנה רביעית יין בקידוש או לא אכל מזונות.
ד. מה הדין אם חל ברית מילה בשבת שעושין הברית אחר מוסף איך יעשה המברך על היין כשהברכה לא במקום סעודה? אלא יכול המברך לכוון ולצאת ידי חובת קידוש במקום סעודה ברביעית יין ששונה בכוס של מילה או שתי רביעיות כדלקמן.
ואין בזה משום "אין עושין מצוות חבילות חבילות". עיין אוצר הברית א' עמ' רנד הערה ב' ואומר הרמ"א שלכתחילה יתן לקטן לשתות אבל בעיקר הדין מסכים לדעת מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן שדי בשתיית רביעית אחת עיין בא"ח שם אות ז'.

מה נחשב לסעודה

כתב מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן שם, ה' בשם הגאונים "הא דאין קידוש אלא במקום סעודה אפילו אכל דבר מועט או שנה כוס יין שחייב עליו ברכה יצא ידי קידוש במקום סעודה וגומר סעודתו במקום אחר. ודווקא אכל לחם או שנה יין, אבל אכל פירות לא".

מהו שעור השתיה של יין לצאת ידי קידוש במקום סעודה לדעת הגאונים? משמע ממִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן שדי ברביעית שלמה אחת שאז חייב עליה ברכה אחרונה אבל יש חולקים שאין די ברביעית אחת אלא צריך לשתות מלא לוגמיו בשביל קידוש ועוד רביעית שלמה בשביל סעודה וכתב הברכי יוסף להכריע כמִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן אבל לכתחילה יש להשתדל להחמיר ולשתות שתי רביעיות ויוצא אליבא דכו"ע כסברת הב"ח עיין מש"ב ס"ק כ"ז וכה"ח ס"ק ??? ובא"ח שם אות ז'. וגם מור"ם כתב לתת לקטן על דרך החומרא ולא מעיקר הדין. עיין במשנה ברורה ס"ק כה בשם הגאון ר' עקיבא איגר והתוספת שבת שאין להקל כדעת הגאונים הנ"ל לצאת בכוס יין ידי סעודה והגר"א מובא בבאור הלכה מחמיר יותר שאף בעוגות אין יוצאים ידי חובת סעודה אלא בפת בלבד.

ומובא בגמרא פסחים ק"א ע"א "ואף רבה סבר אין קידוש אלא במקום סעודה דאמר אביי כי הווינא בי רב מר הוא רבה כי הוה מקדש אמר לי טעימו מידי, דילמא אדאזילתו לאושפזא מתעקרא לכו שרגא ולא מקדש לכו בבית אכילה ובקידושא דהכא לא נפקיתו דאין קידוש אלא במקום סעודה" וכתבו התוס' ד"ה טעימו "נראה דהיינו "טעימת לחם"... ואם מועיל מיני תרגומא להשלים ג' סעודות שבת כמו בסוכה היינו דווקא בסעודה שלישית אבל לא בסעודת ערבית ושחרית שהם עיקר כבוד שבת" ומשמע מדבריהם כהגאון שלא מועיל מזונות או יין. אולם כתוב בב"י ס' רע"ג שאין מכאן הוכחה אלא כוונת התוס' בענין סעודת שבת ממש צריך לחם אבל בענין קידוש "במקום" סעודה מספיק מזונות שיעור או יין שיעור.

ולמעשה אם קידש ושתה רביעית יין בדיעבד יצא ידי חובת קידוש ועדיף שישנה שתי רביעיות, והשומע מהמקדש יוצא ידי ברביעית אחת. וכן אם אכלו כזית לחם. או מזונות יצאו ידי"ח ולא מועיל בשום פירות אפי' משבעת המינים עיין שו"ע ס' ה' והחונים עליו. ובא"ח בראשית אות ז'.

קידוש ונר שבת

כתוב בגמרא שאסור לפסוע פסיעה גסה ברכות מ"ג ושב"ת ק"יג, כי היא נוטלת אחד מחמש מאות ממאור עיני האדם רח"ל. וכתב רש"י

הכנסת על היין. ובחז"ל במקומות שנוהגים לקדש בבית הכנסת, ישתה המקדש רביעית יין או שתים או שלא ישתה כלל ויתנו לילד לשתות היין, ואעפ"י שגם בחז"ל אין אורחים שאוכלים בבית הכנסת, מכל מקום כך נהגו וימשיכו כמנהגם ועיין שו"ת הרמב"ם החדשות ס' רכ"א וטור ס' קס"ט.

אין קידוש אלא במקום סעודה

יש בדין זה כמה פרטים וכדלקמן:

א. ישנה מחלוקת בין הרמב"ם והרא"ש לבין הרי"ף בענין מקדש בפינה אחת ואוכל בפינה אחרת באותו חדר.
דעת הרמב"ם פכ"ט ה"ח יכול לעשות כן בלי שום תנאי. וכן דעת הרא"ש. ודעת הרי"ף שצריך תנאי כדי לאכול בחדר אחר באותו בית. ופסק בשו"ע רע"ג, א "אין קידוש אלא במקום סעודה ובבית אחד מפינה לפינה חשוב מקום אחד שאם קידש לאכול בפינה זו ונמלך לאכול בפינה אחרת אפילו הוא טרקלין גדול אינו צריך לחזור ולקדש".
האם דין זה הוא לכתחילה ויכול לעשות כן בלא שום סיבה, או שמא צריך דווקא סיבה לכך שנמלך? לשיטת הרמב"ם אין שום בעיה ומותר לעשות כן לכתחילה אבל לשיטת הרי"ף והרי"ף יש להחמיר ולאכול באותו מקום וע"כ בא מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן ועשה פשרה ודווקא אם יש לו סיבה וצורך לאכול בפינה אחרת מותר לו עיין בא"ח בראשית ש"ש אות ג'.

ב. הגמרא אומרת פסחים ק"א ע"א "אמר להו רב ענן בר תחליפא: זימנין סגיאיין הוה קאמינא קמי דשמואל ונחית מאיגרא לארעא והדר מקדש" היינו ששמואל היה מקדש בשנית אם עבר מקומה עליונה לתחתונה באותו בית. אם לא סעד בעליונה.
ואומר הרא"ש פרק י' ס"ה' שאם בזמן הקידוש היתה דעתו לאכול בחדר אחר או שרואהו - יוצא ידי חובה אבל בבית אחר לא. וכן כתבו התוס' בד"ה "ידי קידוש".
ופסק בשו"ע שם "ויש אומרים שאם קידש במקום אחד על דעת לאכול במקום אחר שפיר דמי והוא שיהיו שני המקומות בבית אחד כגון מחדר לחדר או מאיגרא לארעא".
ולמעשה פסק מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן ש"ש בראשית א-ג שאם קידש בבית אחד על דעת לאכול בבית אחר - לא יצא ידי חובת קידוש אלא אם כן יכול לראות מקום הסעודה ממקום הקידוש. זה בשעת הדחק. ובאותו בית מחדר לחדר - אם לא היתה דעתו לכך לא יצא ידי חובה. ואם היתה דעתו לכך - יצא ולא יעשה כן לכתחילה. ואם מוכרח לאכול בחדר השני ישתדל לאכול כזית בחדר הראשון.

ג. יש מצבים של שני ימים טובים רצופים או יו"ט אחרי שבת ופעמים שמקדשים מיד בבואם הביתה אך ממתנינים עם הסעודה כמה שעות או מפני שהם שבעים או שהאוכל טרם מוכן. האם עולה להם הקידוש במקום סעודה או לא? עיין כה"ח שם ס"ק כ"ט שהאריך בזה.

כותב הרמ"א בסעיף ג': "וצריך לאכול במקום קידוש לאלתר או שיהא בדעתו לאכול שם מיד אבל בלאו הכי אפילו אכל במקום קידוש אינו יוצא..." ונחלקו האחרונים מהו שיעור לאלתר זה אם הוא כדי שיתעכל המזון שבמעיו או פחות עיין שו"ת ברכה ס"ק א' וכה"ח ס"ק כ"ט ומכיון שהדבר במחלוקת פסק מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן שם סעיף ד' שלכתחילה יאכל לאלתר ואם לא אכל לאלתר ודעתו היתה לאכול לאחר זמן שעה, שעתיים, זמן עיכול. לא יצא ידי"ח וצריך לקדש שוב כשאוכל. וי"א אם כשקדש חשב לאכול לאלתר ונתעכב

קול צופיך

מנחם הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

תולדות - תש"ס - מאת מנחם הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

דין נשים בקידוש

נפסק בשו"ע רע"א, ב' דנשים חייבות אף הן בקידוש מן התורה ואע"פ שהיא מצוות עשה שהזמן גרמא משום ש"זכור ושמו"ר בדיבור אחד נאמרו והוקש אחד לשני וכל שחייב בשמירה מצוות לא תעשה חייב בזכירה וע"כ מוציאות את האנשים ידי חובה הואיל וחייבות כמותם מן התורה. ובמקרה שאדם התפלל מוקדם בשבת בבקר וכשחזר הביתה ורוצה לעשות קידוש ואשתו רגילה להתפלל כל שבת וטרם התפללה - אינו יכול להוציאה ידי חובתה משום שעדיין לא חייבת בקידוש עיין סימן רפ"ט, א' אם אינה רגילה בתפילה חייבת לקדש מרגע שקמה ואינה יכולה לאכול דבר.

ובענין לצאת ידי חובת קידוש מאשה פסק השו"ע לעיל שיוצא אמנם הב"ח בשם המהרש"ל פסק שאין מוציאות וכ"כ בשו"ר כנה"ג וכ"כ בתשובת רב פעלים בסוד ישרים ח"ג סימן ו'.

אלא אם כן הוא שעת הדחק שאז יוצא בקידוש האשה. ואם יש ילד בן י"ג שנה ויום אחד ובודאי הביא שתי שערות יעשה הוא הקידוש אך פשוט שאם אין אפשרות תקדש האשה בלא פקוק. וכ"ש שאין בן י"ג ויום אחד שלא הביא ב' שערות שלא מוציא אותה יד"ח עיין כה"ח שם ס"ק ט' ואשה שלא יודעת לקדש יכול קטן אפי' פחות מבן י"ג לקדש והיא תאמר אחריו מילה במילה שם.

כבוד יום עדיף מכבוד לילה

אדם קנה בקבוק יין משובח ויש לו בקבוק אחר פשוט יותר יקח את הבקבוק הפשוט לקידוש הלילה והבקבוק המשובח ליום דגדול כבוד יום מכבוד הלילה. והוא הדין בשאר מאכלים כגון שני סוגי תפוחים ישמור המשובחים יותר ליום אלא א"כ צריך לברך שהחיינו על הפרי לא ימתין ליום בשביל כבוד היום אלא יברך עליו בלילה. וע"ע סימן רע"א, ג' משנה ברורה וכה"ח שם.

שבעה דברים בכוס של ברכה

כתב השולחן ערוך רע"א סעי' י' "מקדש על כוס מלא יין שלא יהיה פגום וטעון כל מה שטעון כוס של ברכת המזון". ובשולחן ערוך סימן קפ"ג נתבארו הדברים שיש להזהר בהם בכוס של ברכה ויש לציין כי דברים אלו הם לכתחילה, ובדיעבד אם אין לו אפשרות לקדש באתם תנאים, יעשה קידוש לפי מה שיכול.

ואלו הם התנאים:
א. שלא יהי פגום.

ב. שהכוס לא תהיה פגומה שלא שתו מהיין, ומי שטעם מהבקבוק פגם את הבקבוק ובודאי מי שטעם מהכוס או במים שמוזגים לכוס - פגם אותה. אך מי שטעם מחבית של יין - לא פגם את היין. אך יש להזהיר בזה שהטעמים מהיין ביקב הנקראים "יינו" יהיו יהודים שומרי תורה ומצוות שאם לא כן, חלילה אפשר לפגום את היין משום יין נסך - ללא קשר לקידוש דווקא. ועל יין זה שאנו מקדשים שאינו פגום - יש להזכיר את מצות מזיגת היין במים משום שבחה של ארץ ישראל - מכלי לקלקל את טעם היין שלוש טפות. ומי שהכין כוס יין לקידוש ובטעות שתה ילד מהכוס, יוסיף על זה יין או מים אם אין לו יין אחר. עיין סי' קפ"ב סעי' ג' ו' ז'.

ג. הדחה מבפנים ושטיפה מבחוץ. אם הכוס אינה נקיה, בודאי יש להדחיה במים וביד מבפנים ולשטוף מחוץ לכוס, וגם בכוסות חדשים

עפ"י הגמרא, שמאור העיניים חוזר ב"קידושא דבי שמש"י, כששותה מהיין של הקידוש. ויש לשים לב ליל שבת נקרא או ליל שבת או בי שמש"י ולא כמו הטועים ומטעים שקוראים לו ליל שיש. ביום חול אדם לא חייב לשים לב לזמן השקיעה, כי יתפלל מנחה לפני השקיעה, וערבית לאחריה ואינו נזקק לדקדק בזמן. אבל בליל שבת, כיון שקדושת שבת חמורה חייב לדעת מתי השקיעה, מתי בין השמשות, ולקדש את השבת עם תוספת שבת כנהוג בירושלים 40 דקות לפני השקיעה ובכל הארץ 30 דקות ואין לשנות ולכן נקרא הקדוש בליל שבת "קידושא דבי שמש"י ועיין רש"י שבת פו: וכתובות ק"ג ע"א.

סגולה למאור עינים

רב נטרונאי גאון כתב שמקדשים בבית הכנסת כדי שכל אחד יקח מהיין וישים בתוך עיניו כדי שיחזור לו מאור עיניו לא כפירוש רש"י הנ"ל.

והאבי עזרי הראב"ה כתב, אם זה הטעם, תעשה זאת בבית, בשביל מה צריך לקדש בבית הכנסת? עיין תוס' שם והטור סי' רס"ט כתב גם כן שמקדשין בבית הכנסת כדי שישמרו בעין. וקשה הרי כתב השו"ע שאסור לרפא את העין בשבת? אלא ישימו על גבי העין ולא בתוך העין ממש עיין שם בב"י ובכה"ח רס"ט ס"ק ו'.

אם כי יש לציין: שמדובר ב"סגולה" לראיה אבל אם יש לאדם מחלה בעיניים או כאבים - מותר לו לשים טיפות או משחה, כי הגמרא אומרת שכאב העיניים משפיע חלילה על הלב וזה מסוכן. עיין שו"ע סי' שכ"ח סעי' ט' שאם יש כאב או שותתות דם. או דמעות עם כאב וכו' מחללין שבת ואילו בסעי' כ' כתוב אין נותנים יין לתוך העין וכו'.

הרמ"א כתב סימן רע"א סעי' י' "וכשמתחיל לעשות קידוש - יתן עיניו בנרות ובשעת הקידוש בכוס של ברכה" וראה בדרכי משה. "הדרכי משה" נתן רמז לחשיבות ההסתכלות בנרות, כי הזכרנו שפסיעה גסה נוטלת אחד מחמש מאות ממאור עיניו של אדם, וצריך להסתכל על שני נרות של זכור ושמו"ר אעפ"י שיש עוד נרות נר בגימטריא - 250 הרי 2 נרות 500. ומיהו כתב המש"ב ס"ק מ"ח שאין נוהגים בזה. ועיין לקמן בדברי האריז"ל.

להסתכל ביין

הבן איש חי כתב שיאחז את כוס הקידוש ויראה את הפרצוף ואת המצח ביין ומצח בגימט' הצלחה. והאר"י הקדוש ע"ה אומר שאדם נכנס לביתו בערב שבת בשמחה ואומר שבת שלום ומסתכל על הנרות, ובזמן הקידוש יסתכל על היין. ועיין שם מה שצריך לכוון בא"ח בראשית כ"ט ועיין כה"ח רס"ב סק"ז.

והרמ"א סי' קפ"ג סעי' ד' כתב שאין לקדש על בקבוק אלא בכוס כי צריך להסתכל על היין ולכאורה לפי זה, הרי אנו מקדשים על כוס כסף או זהב משום "זה אלי ואנוהו", ובכוס זו, האנשים לא יוכלו לראות את היין, וצריך לכאורה לקדש רק על כוס זכוכית שקופה? אלא, אפשר שהמקדש הוא כמו "שליח ציבור" בשבילנו להסתכל ביין או שהמסובין יתנו עיניהם ביין לכשיטעמו ממנו בסוף הקידוש. ואולם עיין במש"ב שם שהאחרונים חולקים וסוברים שעיקר הדין ליתן עיניו "בכוס" ולא ביין עיי"ש. וכ"כ כה"ח ס"ק כ"ה. ושו"ע ר"ז שם.

לסיכום לפי המקובלים, בבואו הביתה, יסתכל בנרות. ובקידוש, כשאומר יום השישי - יסתכל בכוס ואת הכוס ישים לנגד הנרות שתהיה מבריקה ויזהרו מהטיית הנר ויסתכל ביין, כדי שיראה בו כבמראה את המצח והעיניים, ואינו צריך לשים יין על עיניו.

קול צופיך

מנן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

תולדות - תש"ס - מאת מנן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

עליו ובסי' רצ"ו ס' א' .
כאמור כל התנאים הם לכתחילה בכוס של קידוש וברכת המזון
והגאון כתב גם בכוס של חופה וקידושין, ובהבדלה אבל לא מוזגים
יין הבדלה במים וכאמור התנאים מלכתחילה ולא לעכובא.

דין תוכחה

הגאון ר' יחזקאל הכהן זצ"ל היה בירושלים וכיהן אח"כ כרב
ברחובות היה רגיל תמיד לומר "נחפשה דרכינו ונחקרה ונשובה"
איך נוכיח אדם שיקבל תוכחתו וישוב אל ה'! הלא אם נאמר לו
"טול קיסם מבין שניך" ישיב לנו "טול קורה מבין עיניך"? אלא
יכלול עצמו בתוכחה - אנחנו כולנו "נחפשה דרכינו" ואז "יונה -
קורה" נחה טענת טול קורה...

*רוצים לקבל קול צופיך באמייל כל שבוע !!

שלחו לנו בבקשה באמייל ל- webmaster@harav.org

יש להזהר בזה.

ואם הכוס נקיה לפי המשנב"ר טוב לשטוף ולהדית, ולפי כה"ח
והזוה"ק צריך להדית ולשטוף אע"פ שהיא נקיה וכן כתב הבא"ח
שם אות כ"א .

כוס פלסטיק? אגב בעל האגרות משה כתב שצריך לעשות קידוש
בכוס נאה ולכן אין לקדש על כוס פלסטיק אגרות משה ח"ה ס' ט"ו

.
אולם בשו"ע לא כתוב כוס נאה - כתוב רק כוס שלם.

ויש לדון לכף זכות שהגאון אג"מ התכוון לכוסות חד פעמיים שהיו
בתקופתו באיכות גרועה שבד"כ נסדקים או שבורים. אבל כוסות
מפלסטיק כיום שאינם חד פעמיים אין בעיה לקדש בהם. וגם
לנטילת ידים כוס זו כשירה. שהרי אנו שותים ומשתמשים בה, גם
כוס פלסטיק טעונה שטיפה והדחה כנ"ל. אולם אם עטופים בניילון
אין צורך.

וגם בחתונה כשמביאים לרב כוס של ברכה, יש לשטוף ולהדית קודם
שנותנים לו, אם אין אפשרות לשטוף, או שמתארח אצל חבריו
ומתבייש לשטוף, יקח מפית ויקנח פנים וחוף שו"ע ס' קפ"ג סע' א'
ולחוננים עליו .

ד. כוס מלא

כתב בשו"ע שהכוס צריכה להיות מלאה על כל גדותיה שם סע' ב'
ברמ"א . יש מקומות ששופכים מעט מהיין כדי שלא יאמרו לאדם
יש לנו שנאה מלאה עליך. וגם מי שעושה כן לשפוך מהיין, יזהר
בקידוש שלא לעשות כן אלא לקדש על כוס מלאה. ואם חסר יין
להשלמת הכוס, יוסיפו קצת מים בלי לפגום את טעם היין ועיין
בענין המזיגה במים בר"פ חב" ס' מ"ה .

ה. כוס שלימה

כתוב בשולחן ערוך שם סע' ג' ולחוננים עליו "כוס שלם" אם הכוס
שבורה, אי אפשר לקדש בה. וכתבו האחרונים אפילו חסרון מועט,
וגם אם הכוס שבורה בבסיסה, זה לא מכובד לקדש עליה. אך אם
אין לו כוס שלימה, ויש לו כוס ללא "רגלית" יקדש עליה והזכרנו
שלפי הרב פיינשטיין צריך כוס שלם ונאה, אך בהלכה בשו"ע לא
נזכר נאה כמובן שרצוי נאה - אך לא זה הכרח.

ו. צריך לקבל כוס קידוש בשתי ידים וטוב שאדם אחר יתן לו בשתי
ידיו.

כתוב בשו"ע "ונוטלו בימינו ולא יסייע בשמאלו" וכתב הרמ"א
שהעיקר שלא תגע יד שמאל בכוס הקידוש שם סע' ד' .
יש לתפוס ביד ימין, ויד שמאל יכולה להחזיק את יד ימין מלמטה,
שהשמאל תסייע לימין. ויש חולקים גם על זה שאין השמאל מסייע
לימין כלל.

ז. מגביהו מן השולחן טפח - כדי שכולם יראו כוס של ברכה, "כוס
ישועות אשא ובשם ה' אקרא". ונותן עיניו בו כדי שלא יסיר דעתו
מהכוס, וכתב הרמ"א שלא יקדש על כוס שפיו צר עיין שם סע' ד' .
איך מגביהו?

יש כמה מנהגים איך לתפוס את הכוס, ובכוס שיש בה רגלית טוב
להכניס אצבעותיו בתוך הרגלית ואצבעותיו כלפי מעלה כפרח שושן.
ויש אומרים להחזיק על ראשי האצבעות ועיין כה"ח קפ"ג ס"ק כ'

ח. יש להסתכל על כוס הקידוש גם המקדש וגם השומעים כדי שלא
יסיחו דעתם, לפי הרמ"א יסתכלו ביין שבכוס ויש אומרים שיש
לכוון את דעתו וזה העיקר ולהסתכל על הכוס שם סע' ד' ולחוננים

